

38-Marie Ndiaye'nin *Üç Güçlü Kadın (Trois Femmes Puissantes)* adlı romanında kadın figürü¹

Cansu AVCI²

APA: Avcı C. (2020). Marie Ndiaye'nin *Üç Güçlü Kadın (Trois Femmes Puissantes)* adlı romanında kadın figürü. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 650-659. DOI: 10.29000/rumelide.843337.

Öz

20. yüzyılda Fransa'da kadınlar, sosyal, siyasi ve kültürel alanlardaki var olan erkek egemenliğine karşı çıkarlar. Edebiyat dünyasında da erkek egemenliğini gören kadın yazarlar, ancak kendilerine özgü bir "kadın edebiyatı" yaratarak kendilerini ifade edebileceklerini anlarlar. 21. yüzyılın önemli post-modern kuramcılarından Hélène Cixous, Luce Irigaray ve Julia Kristeva, edebiyatın cinsiyetçi rolünü vurgulayarak kadınların ancak yazarak özgürlüklerine kavuşabileceklerini savunurlar. Fransız kuramcılar, kadınların kendi söylemlerini ve edebiyatlarını yaratabilmeleri için esasında bedenlerini yazmaları gerektiğinin de altını çizerler. Böylelikle kadın yazarlar, eserlerin büyük bir çoğunluğunda annelik, kadın bedeni, yalnızlık, aşk, korku, ümit gibi kadınların iç dünyasını anlatan temaları ele alarak edebiyatta kadının sesini duyurmayı amaçlarlar. Günümüz çağdaş Fransız edebiyatı yazarlarından biri olarak kabul gören Marie Ndiaye de eserlerinin çoğunda kadın figürünü ele alış biçimiyle 21. yüzyılın önemli kadın yazarları arasında kendisine yer edinebilmeyi başarır. İncelemiş olduğumuz *Üç Güçlü Kadın (Trois Femmes Puissantes)* başlıklı romanında Ndiaye, her zamanki gibi kadının durumunu ele alır. Söz konusu eserinde yazar acımasız ve dayanılmaz gerçeklik ile fantastiğin harmanlandığı kendine özgü bir tarz geliştirir. Ndiaye, sürgün edilen göçmen kitlelerinde ezilen ve adları bilinmeyen kadınların seslerini duyurmaya çalışır. Üç bölümden oluşan bu eserde, bir yandan Norah'nın baba figürü arayışına yer verirken diğer yandan da Fanta'nın kocasıyla olan sorunlu ilişkisini ve yalnızlığını konu eder. Son olarak da göçmenlerin dokunaklı hikâyesinde, bir kadın ve insan olarak onurunu kurtarmaya kararlı olan bir kadının mücadelesini yansıtır. Bu çalışmanın amacı, Marie Ndiaye'nin *Üç Güçlü Kadın (Trois Femmes Puissantes)* adlı bu romanında dişil yazının önemli temsilcilerinden olan Hélène Cixous, Luce Irigaray ve Julia Kristeva'nın "kadınların kendi içinde buldukları durumları ancak yazarak ifade etmelidirler" düşüncesini irdelemektir. Bununla birlikte yazarın, yaşamın çetrefilli yollarında mücadele etmek zorunda kalan üç kadın kahramanının yaşadığı zorluklara da değinerek kadın figürünün önemi üzerinde durmaktadır.

Anahtar kelimeler: Edebiyat, kadın, dişil yazın, Üç Güçlü Kadın, post-modernizm

The woman figure in the novel of Marie Ndiaye Named *Three Strong Women*

Abstract

In the 20th Century, women in France are opposed to male power which exists in social, political and cultural fields. Female authors who observe male power in the literary world also comprehend

¹ Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatı Anabilim Dalı Fransız Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Gülser ÇETİN danışmanlığında 30 Haziran 2015 tarihinde tamamlanan/savunulan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi ABD., Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı (Bursa, Türkiye), cansuavci@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9336-8127 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 10.11.2020-kabul tarihi: 20.12.2020; DOI: 10.29000/rumelide.843337]

that they can only express themselves via creating their own women's literature writing. Hélène Cixous, Luce Irigaray and Julia Kristeva who are the most outstanding theorists of post-modernism in the 21st century put an emphasis on the sexist role of literature, supporting that women can get their freedom only by writing. French theorists also underline that women have to write about their bodies in order to obtain their own discourses and literature. Thus, female writers aim to get the women voice heard in literature by addressing female themes such as motherhood, female body, loneliness, love, fear and hope in most of their works. Approved as the contemporary writers of French literature, Marie Ndiaye accomplishes to have her position among the significant female writers of the 21st century with the way in which she deals with woman figure in most of her works. Ndiaye, in her novel named *Three Strong Women (Trois Femmes Puissantes)* tackles with the status of women as usual. In her aforementioned work, the author develops a unique style mixing the unbearable and the cruel reality with fantastic. Ndiaye tries to make the voices of unknown and humiliated women in exiled immigrants masses heard. In her novel consisting of three chapters, on one hand she includes Norah's looking for a father figure and on the other hand she discusses Fanta's loneliness and problematic relationships with her husband. Once for all, she reflects the fight of a decisive woman to keep her dignity as a woman and a human in this touching story of immigrants'. The purpose of this study is to scrutinize the view of "the women must express their own status only by writing" – the words of Hélène Cixous, Luce Irigaray and Julia Kristeva who are the prominent representatives of feminine literature in this novel. Besides, this novel dwells on the significance of the female figure by focusing the difficulties experienced by the three female protagonists who have to struggle in the challenging paths of life.

Keywords: Literature, woman, feminine literature, Three Strong Women, post-modernism

Giriş

Geçmişten günümüze erkek egemenliğinin baskın olduğu toplumlarda kadınlar çeşitli yollarla seslerini duyurma arayışı içerisine girmişlerdir. Kendilerinin de toplumda özgür birer birey olarak var olduklarını ve erkeklerle eşit haklara sahip olmaları gerektiğini dillendirmişlerdir. Fransızca kökenli bir kavram olan "feminizm", kadın haklarını çoğaltarak erkeğinki ile eşitleme amacı güden bir düşünce akımı ve kadın hareketi olarak ortaya çıkmasına rağmen kadınlar dünya genelindeki birinci, ikinci ve üçüncü dalga feminizm hareketlerinden farklı olarak her daim hak arama mücadelelerine girmişlerdir.

21. yüzyılın önde gelen Fransız post-modern kadın yazarlarından biri olarak kabul edilen Marie Ndiaye, eserlerinin büyük çoğunluğunda kadın figürüne yer verir. 2009 yılında *Goncourt* ödülüne layık görülen *Üç Güçlü Kadın (Trois Femmes Puissantes)* adlı romanında, hayatın türlü zorluklarıyla karşı karşıya kalan, fakat sağlam iç dünyaları ile mücadele etmekten vazgeçmeyen üç kadının hikâyesini anlatır. Ndiaye, kadınların seslerini duyurabilmeleri için kendi edebiyatlarını yaratmaları gerektiği düşüncesinden hareketle bu eseriyle günümüz Fransız yazınında kendisine önemli ve saygın bir yer edinir. Yazar, genellikle romanlarında kadın karakterlerin gündelik hayatlarında verdikleri sıra dışı mücadeleyi dile getirir.

Marie Ndiaye, *Üç Güçlü Kadın (2009)*'da birbirinden farklıymış gibi görünen fakat yaşamın zorlukları karşısında verdikleri mücadele konusunda birleşen üç kadının, üç farklı hikâyesini bir araya getirir. Romanın kahramanları, her zaman bir kayboluş ve düşüş içerisindedirler. Babasının yanına gelen Norah'ın etrafında biçimlenen birinci hikâyede, aile içindeki ilişkilerin nasıl koptuğunu ve aile fertlerinin birbirlerine nasıl yabancılaştığı temel öğe olarak sunulur. İkinci hikâyede, kocası ve oğluya

hiç bilmediği bir ülkeye gitmek zorunda kalan Afrikalı Fanta'nın sessiz mücadelesi yansıtılır. Ndiaye'nin, kadın figürünün kendi içine hapsolmesinin, yalnızlaşmasının ve kedisini yabancı hissetmesinin neden olduğu durumlar sorgulanır. Üçüncü hikâyede ise, kocası öldükten sonra hayatında kimsesi kalmayan Khady Demba isimli genç kadının, kaçakçılarla birlikte Afrika'dan Avrupa'ya göç etmeye çalışırken bu esnada yaşadıkları irdelenir.

Bu çalışmada, Hélène Cixous, Julia Kristeva ve Luce Irigaray gibi önemli post-modern edebiyat kuramcılarının dişil yazın ile ilgili düşüncelerinden hareketle, Marie Ndiaye'nin 21. yüzyıl Fransız edebiyatındaki yerini *Üç Güçlü Kadın* adlı eseri aracılığıyla incelemeye çalışacağız. Dişil yazının önemli kuramcılarından olan Hélène Cixous *The Laugh of Medusa (Medusa'nın Güllüşü)* adlı eserinde kadınların kendi dünyalarını yansıtmak için özel bir dile sahip olmaları gerektiğini vurgular: “Kadınlar kendilerini yazmalıdır çünkü bu, kendi özgürlüğünü kazandığı, kendi yaşamında başarıya ulaşacağı anlamına gelmektedir.” (Cixous, 1976: 880). İnceleme sürecinde, Marie Ndiaye'nin adı geçen eserinde Afrika ile Avrupa arasında yaşanan çeşitli yaşam serüvenleri, dramlar ve mücadeleler de ele alınacaktır. Bu üç hikâyede öne çıkan birbirinden farklı üç kadın karakteri inceleyerek ortaya konan güçlü kadın figürünün simgesel değerleri ve anlamı üzerinde durmaya çalışılacaktır.

Yirmi birinci yüzyılda feminizm

Erkek egemenliğinin baskın olduğu toplumlarda kadınlar her daim çeşitli yollarla seslerini duyurma çabası içerisine girmişlerdir. Kendilerinin de bu toplumlarda özgür birer birey olarak var olduklarını ve erkeklerle eşit haklara sahip olmaları gerektiğini dillendirmişlerdir. Dünyada 19. yüzyılın sonlarından başlayarak 20. yüzyılın başlarına kadar etkisini sürdüren birinci dalga feminizmde kadınlar, öncelikle mülk edinebilme haklarından faydalanmak istemişlerdir. Ardından 1960'lı ve 70'li yıllarda ortaya çıkan ikinci dalga feminizmde yine benzer şekilde, ekonomik, politik ve kültürel alanlarda özgürlükler elde etmek için girişimlerde bulunmuşlardır. 1990'lı yıllarda başlayarak günümüze dek etkileri süren üçüncü dalga feminizmde ise şiddet ve cinsellik sorunlarını dile getirmişlerdir. Aynı zamanda “post-feminizm” olarak adlandırılan içinde yaşadığımız 21. yüzyılda da ise Julia Kristeva tarafından “dördüncü dalga feminizm” olarak adlandırılacak “dişil yazın” aracılığıyla kadın yazarlar her zamanki gibi seslerini duyurmaya devam etmektedirler.

Yüzyıllardır siyasi, edebi, sanatsal ve kültürel alanlarda erkek üstünlüğünün kabul edildiği bir dünyada, kadının yaratıcılık yetisi elinden alınarak sürekli ikinci plana itilmiştir. Genellikle yazar kimliği de sürekli erkek cinsiyeti üzerinden kurgulanarak en başından beri hep tek bir cinsiyetin sınırları içine mahkûm edilmiştir. Öyle ki “kadın” ve “yazı” kavramları birbirlerinden sürekli olarak ayrı düşünülmüştür. Kadınların duygularını yazıya dökmesi hiçbir zaman olumlu karşılanmadığı gibi bilgi sahibi olmaları, erkeksi dil kalıplarının dışına çıkmaları ve yazarlığı bir meslek olarak seçmeleri yargılanır bir durum olmuştur. Ataerkil ideolojiler tarafından belirlenen dilin içerisine hapsolan kadınlar, dil ötesi sessizlik, mahremiyet ve gizem gibi kavramların hüküm sürdüğü tahakkümperest bir alanda sıkıştırılarak bu alanın dışına çıkmaları engellenmiştir. Kadınlar eserlerini yayımlatmak için sıklıkla erkek takma adları kullanma gereği duymuşlardır. Öyle ki, toplumsal düşmanlık yüzünden bir tür suçluluk kompleksine kapılarak gizli gizli yazmaya çalışmışlardır (Stistrup, 2001: 37).

Yüzyıllardır erkek egemenliği altında yaşayan, kendi hür iradelerine göre yaşamaları olanaklı kılınmayan kadınlar, kendilerinin artık sadece beden olarak tanımlanmalarından sıyrılmak istemiş ve yazarak, akılları ile tanımlanmayı seçmişlerdir. Böylelikle bir nevi erkek üstünlüğüne karşı çıkmak,

kendilerini topluma kabul ettirmek, kendilerinin de erkekler kadar yazma yetisine sahip olduklarını kanıtlamak istemişlerdir.

Egemen dilin kadın sesini susturduğunun düşünölmeye başlanması ile kadın yazarlar kendilerini ifade etmek, duygularını ve düşüncelerini dile getirmek amacıyla yazma eylemi içerisine girdiklerinde, kendilerinin sezgisellik ve doğayla eşdeğer görölmüne bağlı olarak, akli ve mantığı temsil eden erkeğe meydan okuyarak toplumda erkeğin "ötekisi" olarak görölmekten de sıyrılmak istemişlerdir. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı edebiyat ile kadın birlikteliği, toplumsal hayatta kadının ifade edilmesi için önemli bir görev üstlenmiştir.

Bu bağlamda, kadın sorunu ve kadın kimliği üzerindeki baskılara koşut olarak birçok bilim dalının bu sorunlar üzerinde yoğunlaştığı görölmüştür. Söz konusu alanda pek çok araştırma yapılarak kadının toplumda "öteki" olmaktan kurtarılması için girişimlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Yine benzer şekilde, toplumda kadının sesini duyurmak için farklı bakış açıları ileri sürölmüştür. Bütün bu süreçte kadın yazarlar, edebiyatın cinsiyetçi yönünü ve kadınlığı oluşturma gücünü vurgulamak istercesine kendilerini keşfetme ve özgür bir yazı modelini oluşturma çabası içerisine girmişlerdir.

Batı'da ve Doğu'da her çağda kadının "yazma" eylemiyle arasındaki ilişki sorunlu olmuştur. İlk olarak İngiliz yazar Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda* (1929) adı yapıtında kadınların edebiyat alanında yaratıcı birer figür olarak yer almakta yaşadıkları zorluklara İngiltere örneğinde dikkat çekmiştir. Woolf, kadınların yazmaları gerektiğini savunarak kadınları yazmaya teşvik etmiştir: "*Yazmak istediklerinizi yazdığımız sürece önemli olan tek şey budur, bunun yüzyıllarca mı yoksa yalnızca saatlerce mi önemli kalacağını kimse söyleyemez*" (Akt.Timuroğlu, 2011: 21).

Erkeklerin daha çok eser yarattığı edebiyatta erkek üstünlüğünü eleştirenlerin başında gelen diğer bir yazar da Fransız Simon de Beauvoir'dır. Yazar, baskı altına alınan edebiyatta kadın yazarların görmezlikten gelindiğini ifade etmiştir. Bu sebeple, kadınların edebi üretimine atıfta bulunacak bazı klişeler savlamıştır. Beauvoir'a göre kadınlar kendilerini, mektuplar ve içtenlikle yazılan günlükler gibi sınırlandırılmış bir edebiyat türünde, kendi iç dünyalarını, duygularını ve düşüncelerini kendilerine özgü kelimelerle dile getirmişlerdir. İşte bu sebeptendir ki doğa konularıyla sınırlandırılmış bir edebiyat krallığı kurmuşlardır.

Kadınlar, kendilerini yazmaları gerektiği anlayışını savunarak yasaklılığı, eğretiliği, çirkinliği vurgulanan ve sansürlenmiş bedeni, hazzı ve arzuyu dillendirmelerinin önemini vurgulayan yeni bir anlayışla hareket etmişlerdir. Oyunun kurallarını değiştirerek içlerindeki tüm zenginlikleri dışa vurmak için kadınların yazmaları gerektiği adeta şart olmuştur. Diğer yandan kadın yazarlar, dışlandıkları tarih ve edebiyat gibi alanlarda kendilerini yaratıcılık ve üretkenlikleriyle ispatlayabileceklerine inanırlar. Bu bağlamda, yazarak üzerlerindeki bütün baskıların sona ereceğini varsayarak diğer tüm yazın üsluplarından farklı bir anlayış ortaya koyarlar. Böylelikle, "dişil yazın" (l'écriture féminine) olarak adlandırılan akımla kadın yazarlar, erkek egemen dil kalıplarından sıyrılan özgürlükçü ve uzlaşmacı bir üslup ortaya koyarlar (Kurtuluş, 2012: 348).

Dişil yazın ve özellikleri

Kadın yazarların ortaya koydukları bu "dişil yazın" kendine özgü edebi özelliklere sahiptir. Kadın yazarlar, kadınların kendi iç dünyalarını yansıtarak bir nevi kendi iç dünyalarına yolculuk

etmektedirler. Aşk, nefret, çocukluk, yalnızlık ve annelik en çok işlenen konuların başındadır. Bunun yanında, korkular ve çocukluk hatıraları da ele alınan temalar arasındadır.

Kadın yazarlarının kahramanları sürekli kendileri ile bir iç hesaplaşma içerisindedirler. Geçmişte yaşamış oldukları olaylar ve hatıralar yaşamlarının her anına ve her ayrıntısına kadar yer edinmiştir. Dolayısıyla kadın yazarların romanlarında olayların kronolojik sıralaması azdır. Ayrıca zaman ve betimleme birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Özellikle mekân betimlemesi, farklı anıları birbirine tekrar bağladığı için önemlidir.

Dişil yazında kadın bedeni de yazının konusu olmuştur. Fransız yazar Marie Cardinal, *Les mots pour se dire* (1975) adlı romanında, kadınların yazarken kendilerini ifade ettiklerini ve gizli kalmışlıklarını ortaya çıktığını keşfetmiştir. Endişeler, mutsuzluklar, acı çekme, ağır depresyon ve ruhsal bunalım gibi durumlardan kaynaklı vücut rahatsızlıkları dişil yazında sık sık karşılaşılan kavram ve durumlardır. Ayrıca eşler, anne imajı ve çocuk düşürme kavramlarına da sıkça rastlanır. Kadın yazarların kadın bedenine bu kadar önem vermesinin nedeni, kendilerini keşfetmek istemeleri ve daha iyi tanıma gereği duymalarıdır.

Diğer yandan dişil yazın, erkeğin dilinden de ayrılır. Erkek dili, mantıksal ve doğrusal bir anlatım tarzına sahiptir. Dolayısıyla eril (masculin) dil, tek bir bakış açısına sahip otoriter bir dildir. Dişil yazın ise başı sonu belirsizdir. Rüyalara ya da bilinç akışına benzeyen çoklu bakış açısını yansıtan ve aynı zamanda otoriterlikten uzak bir dildir. Cixous (1976: 881)'inde altını çizdiği gibi: “*Kadın, sözcüklerin dilediği gibi özgürce akıp gitmesine izin veren beyaz mürekkeple yazar.*”

Günümüz Fransız edebiyatındaki feminizm ise, daha çok kadının doğası ve düşüncesini yeniden ele alarak cinsiyetler arası farklılığı vurgulamaktadır. Kadın yazarlar, dilbilim ve siyasi alanlar dışında kadın yazarlığı alanının sınırlarını kendileri belirlemektedirler. Bu sebeple, kendilerini ifade edebilmek için yeni kelimeler ürettikleri gibi kendi durumlarına uygun olabilecek yeni ifade biçimleri de geliştirdiler.

Erkeksi dil kalıplarına karşı en güçlü başkaldırı, dişil yazın geleneğinin ilk olarak yeşerdiği Fransa'dan gelmiştir. Önemli Fransız feminist yazarlardan Hélène Cixous, 1975 yılında *L'Arc* dergisinin Simone de Beauvoir'a ithaf edilen özel sayısında, dişil yazının manifestosu olarak kabul edilen “*Le rire de la Méduse*” (Medusa'nın Gülüşü) adlı makalesinde dişil yazını tanımlamıştır. Cixous'nun bu makaleyi yazmasındaki öncelikli amacı, kadın psikolojisi ve cinselliğini ataerkil bir söylemle biyolojik karşılaştırmalar aracılığıyla kuramsallaştırmaya çalışan Sigmund Freud'un ve takipçilerinin düşüncelerini çürütmektir.

Cixous (1975), binlerce yıldır bedenleri üzerinde tahakküm kurulan kadınların, sözlerinin de sansürlendiğini vurgulayarak onları yazmaya çağırır. Yazarların buradaki amacı, dişil yazının bedenle olan ilişkisinin önemini gözler önüne sermektir. Böylelikle kadın, yazarak bedeniyle sansürsüz bir ilişki kurma şansını da elde edecektir. Yazmak bir anlamda kadının, kadın oluşuna, kendi hazlarına ve organlarına erkekler tarafından yaratılan suçluluk duygusunu hissetmeden ulaşmasına imkân tanıyacaktır (Akt. Timuroğlu, 2011: 24). Kadınların artık yüzyıllardır erkekler tarafından yaratılan yanlış ve yapay kadın imgelerini yok ederek gerçek “kadını” yazmaları gerekmektedir.

Cixous (1975), ataerkillikle mücadelenin ancak kadının daha çok yazmasıyla mümkün olduğunu iddia eder. “Bir ‘öteki’ olarak kadının ataerkil sistemde özgürleşebilmesi için, o sistemi temsil eden yazı dili

yerine başka bir dilin üretilmesi gerekmektedir. Böylece ilk kez “dişil yazını” önerisi ortaya çıkar. Cixous (1975), psikanalizin fallus merkezci (fallosentrik) olarak değerlendirildiği kültür perspektifini eleştirerek tüm kişilerde kadının ve erkeğin bir arada bulanabileceğini ileri sürer.

Kadının, tarihin içerisinde yer alabilmesi için kendi dünyasını ve kültürünü sürekli olarak yazması gerektiği üzerinde de duran Cixous (1975), kadının her şeyden önce kendi bedenini tanıması gerektiğini belirtir. Dişil yazının ortaya çıkıp şekillenmesi ancak bedenin sonuna kadar yazılması ile mümkün olabilir. Bunun da şiirsel bir dille mümkün olabileceğini ileri sürer. Bedenin ve özellikle de kadın kimliğinin üzerindeki baskı, ancak yazma yoluyla bu kimliğin dönüştürülmesiyle gerçekleşebilir. Bu nedenle Cixous (1975), sonuna kadar “*bedenini yaz*” der. Yazı; kadın kimliğinin ve özgürlüğünün bir ifadesidir. Böylelikle, yazındaki heteroseksüel söylem yerine kadınsı söyleme dikkat çekilmesi önemlidir.

Dahası, Cixous (1975) dilin vücut işlevi olduğunu söyler. Ona göre, dil, beden aracılığı ile konuşmalarımızı ve düşüncelerimizi ileten bir araçtır. Bu nedenle, anne bedeninin rolü dişil yazında oldukça önemlidir. Cixous(1975)'ya göre; anne bedeninin ritimleri ve eklemleri sürekli bir etkiye sahiptir ve bu ritimler ataerkil sembolik diline karşı durur (Akt. Tokdemir, 2006: 21). Kadınlar kendi iç dünyalarını, ümitlerini, yalnızlıklarını, annelik duygularını ve çocukluklarını dışa vurmalarıdır. Kadınlar karşılaştıkları zulme, baskıya ve eşitsizliğe yazarak, özellikle de bedenlerini yazarak cevap vermelidirler. Kadın bir bütünsel, ancak bedeninin tüm parçalarıyla bir bütündür.

Kadın özgürleşmesinin yazıdan geçtiğine inanan bir başka Fransız post yapısalcı teorisyen de Luce Irigaray'dir. Tüm dikkatini kültür tarafından baskı altına alınana yönelten Irigaray, kadının gerek metafizik ve felsefede gerekse de kültürde dışlanmış olduğunu öne sürer. Kadınların sıradan normlar ve alışkanlıklar ile avunmamaları gerektiğini, erkek dil kalıplarından kurtularak kendi benliklerini, kişiliklerini ve duygu dünyalarını yansıtan bir dile kavuşmaları gerektiğini savunur.

Irigaray göre toplumda kadın ve erkekler aynı dili konuştukları ölçüde hiçbir ilerleme kaydedemezler. Söz konusu dilden kasıt, kadınların yüzyıllardır erkeğe özgü dil kalıplarının içerisinde hapsolmalarınıdır. Yazında erkek egemen dil kalıplarının dışına çıkamayan kadınlar, sürekli kendilerini tekrar etmişlerdir. Böylelikle hiçbir gelişme gösteremedikleri gibi benliklerini de ortaya çıkaramamışlardır. Bu yüzden Irigaray, erkek dünyasına ait olan “özne-nesne” bölünmesinin kadının dünyasına uzak olduğunu vurgular.

Diğer yandan Irigaray, kadınların toplumda yüzyıllardır baskı altına alındığını, kültür ve toplum dışına itildiğini, suskun ve etkisiz bedenlerinde sınırlandırıldıklarına dikkat çekmektedir. Oysaki kadınlar, erkeğin temsil ettiği sistemlere sadece söz ve yazın yoluyla erişebileceklerdir. Zira kadınlar ancak metinlerde kendi rollerini oynayabileceklerdir (Irigaray, 1980: 69). Irigaray da böylelikle Hélène Cixous gibi özerkleşmeye giden yolun öncelikle kadınların kendilerini ve hemcinslerini sevmeleri gerektiğini savunur.

Bir diğer Fransız edebiyat kuramcısı Julia Kristeva ise, 1970'lerin sonlarından itibaren psikanalitik konularla birlikte cinsellik ve dişilik gibi konulara eğilir. Kristeva, daha çok radikal bireyseliği vurgulayan tekil anlayışını dile getirir. Toplumsal yapının bir sembolik düzen olduğunu ifade eden Kristeva, sembolik yapıların aynı zamanda diğer tüm yapıları şekillendirdiğini vurgular. Bu bağlamda, söz konusu sembolik düzenin etkinlik kazanmasında dilin öncelikli ve belirleyici rolü olduğunu da altını çizer (Akt. Arslan, 2011: 39).

Kristeva, kadınsı dehanın insanlığa olan katkısını bir anlamda yeniliğe, yani doğuma benzetir. Bu da onun başlangıçlara olan sarsılmaz inancı gösterir. O halde gerçek özgürlük baskıya başkaldırmak değil, yeni bir şey başlatmak ve yeni bir söz söylemektir. Kadınsı değer, kadınsı deha denen şey de işte bunu sunar insanlığa. Bu yenilik de kadınca söylemlerde yatar ve o da bunu ancak dişil yazında görür.

Üç Güçlü Kadın'da dişil karakterler/kadın kahramanlar

Fransız edebiyat tarihinin 21. yüzyıl edebiyatçılarından biri olan Marie Ndiaye (1957-), tiyatro, roman ve hikâye yazardır. Marie Ndiaye otuz yıla yakındır romanlarında hem gerçekçi hem de fantastik öyküler kurgulamaktadır. Gerçek ve olağanüstünün harmanlandığı bu eserlerinde genelde hareketli, gizemli, fantastik, ironi ve korku öğelerini barındıran hikayeler anlatır.

Ancak Nadiye'nin romanlarında kadın ögesi en temel konuların başında gelir. Kadın bedeni konusunun yanı sıra, annelik, yalnızlık, çocukluk, umut, aşk gibi temalar da işlenir. Böylelikle, 21. yüzyıl Fransız edebiyatında kendisine bir kadın yazar olarak yer edinir.

Ndiaye, romanlarını belli bir gerçeklik anlayışıyla yazmıştır. Kahramanlarının birer işi vardır ve onlar belli yerlerde yaşarlar. Örneğin *La Sorcière* (1996) adlı romanda olay toplu konutta geçer, *Rosie Carpe* (2001)'nin baş kahramanı bir restoranda çalışır. *Trois Femmes Puissantes* (2009) isimli romanda Norah avukat, Fanta ise öğretmendir. Dolayısıyla yazarın romanlarındaki ana kahramanların sıradan ve yerleşik yaşantıları vardır ve onlar ne sanatçı ne de entelektüel kimselerdir. Bu kahramanları sıra dışı kılan tek şey yazarın hikâyelerine kattığı büyüdür.

Marie Ndiaye bu romanında ilk kez açıkça Afrika'dan bahsetmiştir. Roman üç farklı hikâyeden oluşur ve kimi açılardan okuyucu romanda üç güçlü kadın karakterle karşılaşır. Ayrıca bu başlığın kışkırtıcı potansiyeli okuyucuyu cinsiyetler arasındaki ilişki üzerinden de düşünmeye iter (Zimmermann, 2013: 287).

Nitekim yazarın *Üç Güçlü Kadın* başlığını seçmesi dikkat çekicidir. Elbette kadınlar arasında da farklılıkların olduğu su götürmez bir gerçektir fakat burada önemli olan ortak bir ezilmişlik olgusudur. Kadınların günümüz toplumlarında karşılaşmış oldukları en büyük sorunların başında erkeklerin kadın bedenine ve cinselliğe odaklanması gelmektedir. Yazar, romanının son (üçüncü) bölümünde bu konuyu ele alıp, kadın bedeninin sömürüldüğünü ve baskılara maruz kaldığının dile getirir.

Nadiye'nin kadın kahramanları, içinde buldukları durum, sahip oldukları yetenekleri ve ailelerine rağmen vermiş oldukları mücadele ile güçlenirler. Bu üç kadın, "erkeğin" yozlaşmışlığına ve saldırganlığına karşı var güçleriyle savaşıyor ve kendi kaderlerini değiştiren gerçek kahramanlardır.

Marie Nadiye'nin söz konusu romanda siyahî kadınlardan bahsetse de yazarın Afrikalı aidiyeti çok güçlü değildir. Senegalli babası tarafından değil, Fransız annesi tarafından Fransa'nın taşra bir bölgesinde tipik bir Fransız olarak yetiştirilmiştir. Dolayısıyla Marie Ndiaye bir Fransızdır ve aynı zamanda bir Fransız yazardır. Siyahî olması okuyucuyu yanıltabilir çünkü Ndiaye görünümünü oyununu akıllıca yönetir.

Buna rağmen yapının tematik mesajı kolaylıkla ortaya çıkmaktadır. Bu da yaşamın zorlukları ile karşı karşıya kalan modern kadınların yaşantılarıdır. Bu üç güçlü kadın karakterinin ortaya çıkmasına olanak sağlayan etken esasında bir anlamda erkeğin vasatlığıdır. Yaşamın her anında ve alanında zorluklarla karşılaşan, aşağılanan fakat tüm bu zorluklara rağmen hayatta kalmayı başaran Norah'ın,

Fanta'nın ve ayrıca onuru için savaşan Khady Demba'nın hikâyesidir. Dolayısıyla bu kahramanlar bir anlamda kutsal bir güç ile donatılmışlardır.

Ndiaye, romanda kahramanlarının kısa zaman içerisinde algısal değişime uğradığını da göstermektedir (Sheringham, 2013: 50). Nitekim bu değişim, kahramanların hayatlarını olumlu bir yönde dönüştürüp değiştirir. Norah'ın babasına yardım etmeye karar vermesi, Fanta'nın dağılmak üzereyken evliliğini kurtarması ve Khady Demba'nın kendi kimliğini bulması gibi.

Romandaki gerçek üstü öğeler ise yazarın diğer romanlarına kıyasla daha az görülmektedir. Ndiaye, bu romanında yoksul ülkelerden Avrupa'ya göç edenlerin ya da etmeye çabalayanların durumunu yansıtmıştır. Böylelikle Fransız yazar, göç öykülerine aynı zamanda edebi açıdan da değinmek istemiştir. Zorluklara karşı cesurca savaşan bu kadınlar, roman boyunca birer kahramana dönüşürler.

Ndiaye romanın birinci bölümünde, sahip olduğu ekonomik gücün de etkisiyle yaşamın zorluklarına karşı koyabilen bir kadın portesi çizer. Paris'te avukat olan Norah, Fransız bir annesi ve iki kızını yoksulluklar içerisinde bırakarak erkek kardeşlerini Afrika'da bizzat kendisi yetiştirmek için yanına alan Senegalli siyahî bir babanın kızıdır. Norah, Afrikalı babasının işlemiş olduğu bir suçtan ötürü hapiste yatan kardeşini kurtarmak için Dakar'a çağrılır. Ekonomik özgürlüğünü elde eden, özgürlüğü ve onuru için savaşan bir kadındır Norah. Öyle ki toplumda itibar gören bir birey olma niteliği kazanır. Norah, babasının tüm zalimliğine, baskısına, sevgilisinin tüm umursamaz ve rahat tavırlarına karşı direnerek kendi yolunu yine kendisi belirler.

Norah aslında sekiz yaşından beri hayatın çetrefilli yollarından tek başına geçmek zorunda kalmış ve aynı zamanda tek başına onur savaşı vermek zorunda kalmıştır. Kırklı yaşlarındaki Norah, Paris'ten, ailesinden ve mesleğinden Afrika'da yaşayan babasını ziyaret etmek için geçici bir süreliğine ayrılmıştır. Baba ile kızının yıllar sonra yeniden buluşması, Norah'ın mantığı ve tüm yaşantısı ile ilgili bir gerçeklik testine bürünür.

İkinci hikâyede, kendi ana vatanı olan Senegal'de öğretmenlik yapan Fanta, eşiyile öğretmenlik yaptığı Dakar'da bir lisede Fransız kocasının öğrenciler ile ettiği kavgadan sonra ülkesinden ayrılmak zorunda kalır. Kocasının isteği üzerine Fransa'nın güneyinde bir yerde yeni bir hayat kurarlar. Ancak Fanta pek kimseyle görüşmez. Kendini suçlu hisseden ve acılar içerisinde kıvranan kocası Rudy Descas'nın kendi içsel sesi ile Fanta'nın duyguları, düşünceleri ve kendi iç dünyası yansıtılır.

Romanın üçüncü hikâyesinde ise, kocası öldükten sonra kocasının ailesi tarafından dışlanan ve kaçakçılarla birlikte Avrupa'ya gitmeye çalışan Khady Demba'nın trajik öyküsü dile getirilir. Bu hikâyede Khady Demba'nın bir kadın olarak manevi gücünü görmek mümkündür. Bu kahramanda, çocuğu olmayan, kocasının ailesinin yanında değersiz bir varlık olarak görülen ve tüm hikâye boyunca fiziki saldırıya uğrayan bir kadının ayakta kalma mücadelesine tanık olunur. Son aşamada, Afrika'yı Avrupa'dan ayıran tellerde Khady Demba'nın vücudu parçalanır ve ruhu uzun gri kanatlı bir kuş ile betimlenir.

Ndiaye daha doğrudan bir perspektifle, ırk ve cinsiyet savaşında yirmi yıl sonra Norah'ın hikâyesinde bir anlamda bu sorunlara geri döner. Başlıkta da belirtildiği gibi, *Üç Güçlü Kadın*'da üç kahramanın sürekli aşağılanma ve kötülükler karşısında kendi yetenekleri ile bağımsızlıklarını ve onurlarını koruma gayretleri vurgulanmak istenir.

21. yüzyıl dışıl edebiyatı öncülerinden Hélène Cixous ve Luce Irigaray gibi kadın yazarların bedenlerini yazmaları gerektiğini savunduklarını daha önce dile getirmiştik. *Üç Güçlü Kadın* romanının bütününe bakıldığında kadın bedeni konusunun geniş yer tuttuğu görülmektedir. Birinci hikâyede, Norah'ın depresyonu vücut rahatsızlığına dönüşür, bu yüzden de bilinçsizce altını ıslatır. Üçüncü bölümünde ise, Khady Demba bedenini çaresizce satmak durumunda kalır.

Kadın yazarlar eserlerinde kadının sesini duyurmak, onların varlıklarını hissettirmek ve göstermek için sıklıkla yalnızlık, aşk ve korku gibi kahramanların iç dünyalarında olup bitenleri anlatırlar. Marie Ndiaye de üç kadın kahramanının iç dünyalarına inerek onların yaşamış olduğu üzüntüleri, mutlulukları ve endişeleri ortaya çıkarmaya çalışır. Babasının kendilerini terk edip gitmesi üzerine hayatta tek başına mücadele etmek zorunda kalan Norah'ın yalnızlığı, Rudy'nin hayatın sıradanlığına dalıp Fanta'yı yalnız bırakması, kocasının ölümünden sonra hayatta kimsesi kalmayan Khady Demba'nın yalnızlığı gibi kahramanların ruh halleri Ndiaye tarafından ustaca dile getirilir.

Anne figürü de dışıl yazında çok fazla işlenen konulardan biridir. Ndiaye bu romanda da anne figürüne geniş yer vererek bu kavramın kadınların hayatındaki önemini vurgulamak ister. Oğlundan yıllarca ayrı kalmak zorunda kalan Norah'ın annesinin yaşadığı üzüntü, Norah'ın kardeşinin savunmasını üstlenmek için babasının yanında kalmayı tercih ederek kızı Lucie'den ayrılmak zorunda kalması, çocuk sahibi olamadığı için kocasının ailesi tarafından dışlanan ve evden kovulan Khady Demba'nın yaşadığı zorluklar, anne ve annelik figürünün kadınların hayatlarındaki önemini göstermektedir.

Marie Ndiaye'nin usta yazar kimliğine romanlarında kullandığı kendine has anlatım biçimleriyle de tanık oluyoruz. Ndiaye'nin bu romanında, yazarın kendine has bu anlatım biçimiyle iç konuşmaları ve şaşırtıcı bir şekilde dışsallaştırılmış konuşmaları bir arada görmek mümkündür. Sheringham (2013: 57)'göre kimi zamanda kahramanlarının zihinsel söyleminde kırılmalar meydana gelir ve böylelikle kimi saçma ve yersiz cümlelerin ipuçları ortaya çıkar.

Sonuç

21. yüzyılın önemli Fransız kadın yazarlarından olan ve eserlerinin büyük çoğunluğunda “kadın” figürünü işlediği için dışıl yazının önemli temsilcileri arasında yer edinen Marie Ndiaye, *Üç Güçlü Kadın* (2009) adlı romanında hayatın zorlukları karşısına hiçbir zaman yılmayan ve takındıkları mücadelecî tavrı ile bu zorlukların üstesinden gelen üç farklı kadının üç farklı hikâyesini dile getirmiştir. Böylelikle Marie Ndiaye, kadın konusunu aynı zamanda üç farklı bakış açısıyla da ele almıştır. Yazar, bütün bu hikâyelerinde okuyucularına, kadınların “baba” figürü ile olan ilişkilerinin kişiliklerini nasıl derinden etkilediğini göstermeye çalışmıştır. Bunun yanı sıra, roman yazarı kocası ile olan ilişkisinde hayal kırıklığı yaşamış bir kadının güçlü duruşuna, böylelikle de sorunlu kadın-erkek ilişkisine de değinmiştir. Son olarak da Marie Ndiaye, çaresizlik derecesinde zayıf durumda bulunan bir kadının, söz konusu onuru olduğunda ödünsüz mücadelecî tavrı ile nasıl isimsiz bir kahramana dönüştüğünü gözler önüne sermiştir. Eserlerindeki güçlü kadın kahramanlarla Ndiaye, kadın olmanın başlı başına mücadele etmek gerektiğinin altını çizerek yaşamda aldıkları ağır darbelere rağmen yılmadan yoluna devam eden kadınların her daim nasıl zafere ulaştıklarını göstermiştir. Bütün bunların yaparken bir yandan da kahramanlarının her birinin karışık iç dünyalarını ustaca betimlemiştir.

Kaynakça

- Ackerman, M. (2011). Trois femmes puissantes de Marie NDiaye (Fiche de lecture): Résumé complet et analyse détaillée de l'oeuvre. LePetitLittéraire.fr.
- Arslan, Ö. K. (2011). *Dişil dil ve ekofeminist bağlamda Latife Tekin ve Muınar* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı. Ankara.
- Bengsch D., & Ruhe C. (Eds.). (2013). *Une femme puissante. L'oeuvre de Marie Ndiaye*. Amsterdam: Rodopi.
- Cixous, H. (1975). Le rire de la Méduse. L'Arc (Simone de Beauvoir et la lutte des femmes), 61, 39–54.
- Cixous, H. (1976). The laugh of the Medusa (Translated by K. Cohen and P. Cohen). *Signs*, 1(4), 875-893.
- Demir, F. (2013). Postmodern romanda insanın konumu. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8 (4), 607-616.
- Gaensbauer, D. B. (2014). Migration and metamorphosis in Marie Ndiaye's *Trois Femmes Puissantes*. *Studies in 20th & 21st Century Literature*, 38 (1), 1-19.
- Irigaray, L. (1976). Quand nos lèvres se parlent. *Les cahiers du GRIF*, 12, 23-28.
- Kurtuluş, M. (2012). Nazlı Eray'ın öykülerinde fantastik anlatının dişil yazıya dönüşümü. İçinde *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri* (ss.345-357). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ndiaye, M. (2009). *Trois Femmes Puissantes*. Paris: Editions Gallimard.
- Serrano M. M. (2004). Quand écrire, c'est se dire- de la vie à l'oeuvre, la femme. *Thélème. Revista Complutense de Estudios Francese*, 19, 171-182
- Sheringham, M. (2013). Ambivalences de l'animalité chez Marie Ndiaye. In D. Bengsch & C. Ruhe (Eds.) *Une femme puissante, L'oeuvre de Marie Ndiaye* (pp. 51-71). Amsterdam: Rodopi.
- Stistrup Jansen. M. (Ed.) (2001). *Cahier masculin/ féminin: Nature, langue, discours*. Lyon: Presse Universitaire de Lyon
- Stistrup Jensen, M. (2001). La notion de nature dans les theories de l'écriture feminine, *Clio. Femmes, Genre, Histoire*, 11, 31-45.
- Timuroğlu, S. (2011). Kadının yazma tarihi ve özgün bir durak: Dişil yazı (Écriture féminine). *Kurgu, Düşün-Sanat Edebiyat Dergisi*, 7, 20-27.
- Tokdemir, I. (2006). *From feminine writing to feminine painting* (Yüksek Lisans Tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Anasanat Dalı Grafik Tasarımı Bilim Dalı. Ankara.
- Zimmermann, M. (2013). Le jeu des intertextualités dans *Trois Femmes Puissantes*. In D. Bengsch & C. Ruhe (Eds.), *Une femme puissante: l'Œuvre de Marie Ndiaye* (pp. 285-304). Amsterdam: Rodopi.